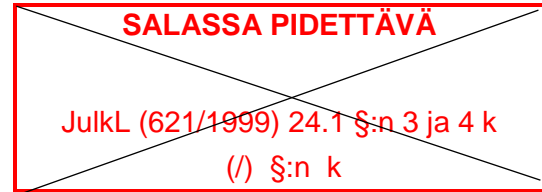

14.05.2021

POL-2021-49053

Poliisihallitus

Salassapitoperusteita arvioitu uudelleen
25.5.2021

Poliisihallituksen selvityspyyntö 7.5.2021 POL-2021-48770

Helsingin poliisilaitoksen selvitys KURI1 -projektista

Selvityspyyntö

Poliisihallituksesta saapui 7.5.2021 Helsingin poliisilaitokselle seuraavan sisältöinen selvityspyyntö KURI1 -projektista:

Poliisihallitus on saanut tiedon, että Helsingin poliisilaitoksella on ollut 2010 -luvun puolivälissä ennaltaestämis- ja tiedonkeruuprojekti KURI1. Projekti on saadun tiedon mukaan kohdentunut erityisesti romaniväestöön.

Poliisihallitus pyytää selvitystä miksi ja koska projekti on käynnistetty ja päätetty, mitkä ovat olleet sen tavoitteet, toimintamallit sekä tulokset.

Edelleen pyydetään selvittämään projektista vastanneet ja sen toimintaa ohjanneet tahot, sekä ottamaan kantaa, onko projektin aikana poliisin toiminnassa havaittu väärinkäytöksiä ja jos, miten niihin on puututtu.

Erikseen pyydetään kuvaamaan, miten projektissa on huomioitu etnisen profiloinnin kielto.

Selvitys pyydetään toimittamaan Poliisihallitukseen 14.5.2021 mennessä.

Helsingin poliisilaitos lausuu asiasta selvityksenään seuraavanlaisesti.

Helsingin poliisilaitoksen selvitys

Johdanto

Helsingissä ilmeni vuoden 2013 aikana suomalaisten romanien keskuudessa poikkeuksellisen paljon levottomuutta sekä useita yleisellä paikalla tapahtuneita ampumistapauksia, joissa osallisina oli nuoria romanimiehiä. Ammuskelut aiheuttivat vakavaa vaaraa romaninuorten lisäksi paikalla olleille täysin sivullisille ihmisille.

Romanisukujen johtohenkilöiltä saatujen tietojen mukaan osa levottomuuksista johtui nuoremman sukupolven holtittomasta päihteiden sekakäytöstä. Tietojen mukaan tilanne oli hankala eikä se ollut enää sukujen päämiesten hallinnassa.

Ampumistapausten jatkuessa poliisilaitoksen johto määräsi poliisilaitoksen Hälytys- ja valvontayksikköä aloittamaan tehostetun ennaltaestämisen- ja tiedonkeruuoperaation (KURI1), minkä tarkoituksena oli ampumistapausten ennalta estäminen sekä jo tutkinnassa olevien tapausten selvittäminen.

Ennaltaestämisen- ja tiedonkeruuoperaatiosta laadittiin erillinen toimintaohje 14.10.2013.

Oikeusohjeet

Suomen perustuslain (731/1999) 2 luvun 6 §:n 1 momentin mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. 2 momentin mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.

Vuonna 2013 voimassa olleen poliisilain (493/1995) 1 luvun 1 §:n 1 momentin mukaan poliisin tehtävänä on oikeus- ja yhteiskuntajärjestyksen turvaaminen, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen sekä rikosten ennalta estäminen, selvittäminen ja syyteharkintaan saattaminen. 2 momentin mukaan poliisi toimii turvallisuuden ylläpitämiseksi yhteistyössä muiden viranomaisten sekä alueella olevien yhteisöjen ja alueen asukkaiden kanssa.

Poliisilain (493/1995) 1 luvun 2 §:n 1 momentin mukaan poliisin on toimitettava asiallisesti ja puolueettomasti sekä sovinnollisuutta edistäen. 2 momentin mukaan poliisin toimenpiteet on suoritettava aiheuttamatta suurempaa vahinkoa tai haittaa kuin on välttämätöntä tehtävän suorittamiseksi. Toimenpiteiden on oltava perusteltuja suhteessa tehtävän tärkeyteen ja kiireellisyyteen sekä tilanteen kokonaisarviointiin vaikuttaviin seikkoihin. 3 momentin mukaan poliisin tulee ensisijaisesti neuvoin, kehotuksin ja käskyin pyrkiä ylläpitämään yleistä järjestystä ja turvallisuutta. Poliisi ei saa puuttua kenenkään oikeuksiin enempää kuin poliisin tehtävän suorittamiseksi on tarpeen.

Poliisilain (493/1995) 1 luvun 4 §:n 1 momentin mukaan poliisimiehen on ilmoitettava henkilön vapauteen kohdistuvan toimenpiteen peruste toimenpiteen kohteena olevalle tai tämän edustajalle, jollei se ole mahdotonta henkilön tilan taikka olosuhteiden johdosta. 2 momentin mukaan jollei tässä tai muussa laissa toisin säädetä, myös muun kuin vapauteen kohdistuvan toimenpiteen kohteena olevalla tai tämän edustajalla on oikeus saada tieto tämän oikeuksia koskevan toimenpiteen perusteesta niin pian kuin se on mahdollista toimenpiteen suorittamista vaarantamatta.

1.1.2014 voimaan tulleen poliisilain (872/2011) 1 luvun 1 §:n 1 momentin mukaan poliisin tehtävänä on oikeus- ja yhteiskuntajärjestyksen turvaaminen, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen sekä rikosten ennalta estäminen, paljastaminen, selvittäminen ja syyteharkintaan saattaminen. Poliisi toimii turvallisuuden ylläpitämiseksi yhteistyössä muiden viranomaisten sekä yhteisöjen ja asukkaiden kanssa ja huolehtii tehtäviinsä kuuluvasta kansainvälisestä yhteistyöstä.

Poliisilain (872/2011) 1 luvun 2 §:n mukaan poliisin on kunnioitettava perusoikeuksia ja ihmisoikeuksia sekä toimivaltuuksia käyttäessään valittava perusteltavissa olevista vaihtoehdoista se, joka parhaiten edistää näiden oikeuksien toteutumista.

Poliisilain (872/2011) 1 luvun 3 §:n mukaan poliisin toimenpiteiden on oltava puolustettavia suhteessa tehtävän tärkeyteen, vaarallisuuteen ja kiireellisyyteen, tavoiteltavaan päämäärään, toimenpiteen kohteena olevan henkilön käyttäytymiseen, ikään, terveyteen ja muihin vastaaviin häneen liittyviin seikkoihin sekä muihin tilanteen kokonaisarviointiin vaikuttaviin seikkoihin.

Poliisilain (872/2011) 1 luvun 4 §:n mukaan poliisin toimenpiteillä ei kenenkään oikeuksiin saa puuttua enempää eikä kenellekään saa aiheuttaa suurempaa vahinkoa tai haittaa kuin on välttämätöntä tehtävän suorittamiseksi.

Poliisilain (872/2011) 1 luvun 5 §:n mukaan poliisi saa käyttää toimivaltuuttaan vain säädettyyn tarkoitukseen.

Poliisilain (872/2011) 1 luvun 6 §:n 1 momentin mukaan poliisin on toimitettava asiallisesti ja puolueettomasti sekä yhdenvertaista kohtelua ja sovinnollisuutta edistäen.

Poliisilain (872/2011) 1 luvun 7 §:n 1 momentin mukaan poliisimiehen on ilmoitettava henkilön vapauteen kohdistuvan toimenpiteen peruste toimenpiteen kohteena olevalle henkilölle tai hänen edustajalleen niin pian kuin se on mahdollista henkilön tila ja muut olosuhteet huomioon ottaen. 2 momentin mukaan jollei laissa toisin säädetä, myös muun kuin vapauteen kohdistuvan toimenpiteen kohteena olevalla henkilöllä tai tämän edustajalla on oikeus saada tieto toimenpiteen perusteesta niin pian kuin se on mahdollista toimenpiteen suorittamista vaarantamatta.

Rikoslain (39/1889) 11 luvun 11 §:n mukaan joka elinkeinotoiminnassa, ammatin harjoittamisessa, yleisöpalvelussa, virkatoiminnassa tai muussa julkisessa tehtävässä taikka julkista tilaisuutta tai yleistä kokousta järjestetäessä ilman hyväksyttävää syytä

1) ei palvele jotakuta yleisesti noudatettavilla ehdoilla,

2) kieltäytyy päästämästä jotakuta tilaisuuteen tai kokoukseen tai poistaa hänet sieltä taikka

3) asettaa jonkun ilmeisen eriarvoiseen tai muita olennaisesti huonompaan asemaan

rodun, kansallisen tai etnisen alkuperän, ihonvärin, kielen, sukupuolen, iän, perhesuhteiden, sukupuolisen suuntautumisen, perimän, vammaisuuden tai terveydentilan taikka uskonnon, yhteiskunnallisen mielipiteen, poliittisen tai ammatillisen toiminnan tai muun näihin rinnastettavan seikan perusteella, on tuomittava, jollei teko ole rangaistava työsyryntänä tai kiskonnantapaisena työsyryntänä, *syrynnästä* sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Vuonna 2013 voimassa olleen yhdenvertaisuuslain (21/2004) 6 §:n mukaan ketään ei saa syrjiä iän, etnisen tai kansallisen alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden, sukupuolisen suuntautumisen tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Sukupuoleen perustuvasta syrjinnän kiellosta säädetään naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetussa laissa.

Syrjinnällä tarkoitetaan:

1) sitä, että jotakuta kohdellaan epäsuotuisammin kuin jotakuta muuta kohdellaan, on kohdeltu tai kohdeltaisiin vertailukelpoisessa tilanteessa (*välitön syrjintä*);

2) sitä, että näennäisesti puolueeton säännös, peruste tai käytäntö saattaa jonkun erityisen epäedulliseen asemaan muihin vertailun kohteena oleviin nähden, paitsi jos säännöksellä, perusteella tai käytännöllä on hyväksyttävä tavoite ja tavoitteen saavuttamiseksi käytetyt keinot ovat asianmukaisia ja tarpeellisia (*välillinen syrjintä*);

3) henkilön tai ihmisryhmän arvon ja koskemattomuuden tarkoituksellista tai tosiasiallista loukkaamista siten, että luodaan uhkaava, vihamielinen, halventava, nöyryyttävä tai hyökkäävä ilmapiiri (*häirintä*);

4) ohjetta tai käskyä syrjiä.

1.1.2015 voimaan tulleen yhdenvertaisuuslain (1325/2014) 8 §:n 1 momentin mukaan ketään ei saa syrjiä iän, alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, poliittisen toiminnan, ammattiyhdistystoiminnan, perhesuhteiden, terveydentilan, vammaisuuden, seksuaalisen suuntautumisen tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Syrjintä on kielletty riippumatta siitä, perustuuko se henkilöä itseään vai jotakuta toista koskevaan tosiseikkaan tai oletukseen. 2 momentin mukaan välittömän ja välillisen syrjinnän lisäksi tässä laissa tarkoitettua syrjintää on häirintä, kohtuullisten mukautusten epääminen sekä ohje tai käsky syrjiä.

Yhdenvertaisuuslain (1325/2014) 10 §:n mukaan syrjintä on välitöntä, jos jotakuta kohdellaan henkilöön liittyvän syyn perusteella epäsuotuisammin kuin jotakuta muuta on kohdeltu, kohdellaan tai kohdeltaisiin vertailukelpoisessa tilanteessa.

Yhdenvertaisuuslain (1325/2014) 11 §:n 1 momentin mukaan erilainen kohtelu ei ole syrjintää, jos kohtelu perustuu lakiin ja sillä muutoin on hyväksyttävä tavoite ja keinot tavoitteen saavuttamiseksi ovat oikeasuhtaisia.

Miksi ja koska projekti on käynnistetty ja päätetty

Ennaltaestämis- ja tiedonkeruuoperaation perustamisen tausta

Helsingin poliisin tietoon tuli vuonna 2013 lyhyen aikavälin aikana lukuisia suomalaisten romanisukujen toisiinsa kohdistamia vakavia henkeen ja ter-

veyteen kohdistuneita rikoksia tai niiden uhkia. Ominaispiirteistä poliisin tietoon tulleille rikoksille oli, että ne tapahtuivat ampuma-aseella uhkaamalla tai sitä käyttämällä. Yhdessä tapauksessa rikos toteutettiin veistä käyttämällä. Rikostapausten osalta oli nähtävissä, että rikoksen asianomistajan lisäksi myös sivullisten henki ja terveys olivat usein vaarassa. Romaneilta takavarikoitiin hälytystehtävien sekä liikenne- ja yleisen järjestyksen ja turvallisuuden valvontatehtävien yhteydessä lukuisia luvattomia ampuma-aseita.

Poliisin tietoon tulleiden lukuisien vakavien rikosten, hälytystehtävien, takavarikoitujen luvattomien ampuma-aseiden sekä poliisin puhuttamien romanien ja romaniyhteisöiltä saatujen tietojen perusteella oli pääteltävissä, että romanisukujen välillä oli syvää eripuraa, minkä ratkaiseminen ei ollut enää aiempien vuosien tavoin sukujen vanhimpien käsissä. Romanisukujen välillä vallinneet vakavat riitaisuudet johtivat romanien aiempaa laajempaan aseelliseen varustautumiseen, mikä johti taas siihen, että vakavan ja laajamittaisen aseellisen konfliktin riski kasvoi päivä päivältä. Romanisukujen vanhimmat kertoivat poliisille, että heillä ei ollut enää minkäänlaista auktoriteettia ja otetta nuoriin miehiin ja heidän toimintaansa. Osasyynä nuorten irtaantumiseen nostettiin mm. nuorten päihteiden ongelmakäyttö.

VäkivaltaisuuDET alkoivat 30.4.2013, jolloin romanit olivat ampuneet käsiaseella sekä Vihdissä että Vantaalla. Vihdissä romanimiestä oli ammuttu käsiaseella jalkaan. Näiden tapausten jälkeen poliisi sai lukuisilta romaneilta huolestuttavaa tietoa, että aseellisen välienselvittelyn on määrä jatkua 1.5.2013 Helsingin Linnanmäellä. Poliisi varautui mahdolliseen aseelliseen yhteenottoon perustamalla tilanneorganisaation yhteenoton ennalta estämiseksi. Linnanmäellä oli kyseisenä ajankohtana vähintään useita satoja ihmisiä ja lukuisia lapsiperheitä. Paikalle kokoontui myös noin 200-300 romania romanien eri suvuista. Poliisi valvoi alueella tehostetusti yleistä ja järjestystä ja turvallisuutta usean partion voimalla, minkä vuoksi tapahtumat Linnanmäellä sujuivat rauhallisesti.

Vuoden 2013 touko-lokakuun välisenä aikana poliisin hälytystehtävien sekä liikenne- ja yleisen järjestyksen ja turvallisuuden valvonnan yhteydessä tehtyjen toimenpiteiden yhteydessä romaneilta takavarikoitiin 6 laitonta ampuma-asetta. Jokaisesta tapauksesta on kirjattu rikosilmoitus ampuma-aserikoksesta. Romanien aseistautuminen ja poliisin romaniyhteisöiltä saamat tiedot aseistautumisesta ja sisäisistä riidoista tukivat vahvasti sitä, että romanisukujen välinen erittäin vakava aseellinen yhteenotto on mahdollinen jatkumo jo alkaneelle tapahtumaketjulle. Tätä päätelmää tukivat osaltaan elokuussa alkanut romanien tekemäksi epäilty eri ampumistapauksien tapahtumaketju, joita edelsi elokuun alkupuolella tapahtunut törkeä pahoinpitely Pikku-Huopalahdessa, missä romanimiestä puukotettiin vatsaan. Asianomistaja ei halunnut kertoa rikoksesta epäiltyjen henkilöllisyyksiä poliisille, mutta hän kertoi kuitenkin, että teon motiivina oli vanhat kaunat. Romanisukujen yhteisiin sääntöihin kuuluu eri lähteistä saadun tiedon mukaan, että romanien toisiinsa kohdistamista rikoksista ei kerrota poliisille, vaan asiat hoidetaan ja ratkotaan sukujen sisällä. Tämän vuoksi henkilöt ovat yleensä hyvin vaitonaisia poliisin esitutinnan aikana.

Romanien epäillyt ampumistapaukset jatkuivat elokuussa 2013 Kannelmäessä, missä asuinkerrostalon seinään ammuttiin neljä laukausta. Ampumistapaukset jatkuivat edelleen syyskuussa Kontulassa, missä yleisellä paikalla ammuttiin useita laukauksia. Henkilöt olivat poistuneet paikalta poliisin saavuttua paikalle. Lokakuussa Helsingin keskustassa, henkilöauton sisällä ammuttiin laukaus, mikä osui henkilöä jalkaan. Poliisi takavarikoi autosta laittoman ampuma-aseen. Lokakuun kahdeksantena päivänä Pukinmäkeen oli saapunut autoillaan useampi romani. Kokoontumisen tarkoituksena oli ilmeisesti selvittää joitakin sukujen välillä olevia epäselviä asioita. Kokoontuminen päättyi siihen, että yleisellä paikalla ammuttiin neljä laukausta ilmaan ja henkilöt pakenivat paikalta ennen poliisin paikalle tuloa. Tästä tapahtumasta vain kolme päivää myöhemmin Puistolassa sijaitsevassa ravintolassa ja sen ulkopuolella ammuttiin useita laukauksia.

Ennaltaestämis- ja tiedonkeruuoperaation perustamisesta

Helsingin poliisilaitoksen muodostaman tilannekuvan perusteella tilanne oli erittäin vakava. Poliisin tietoon tulleiden lukuisten henkeen ja terveyteen kohdistuneiden vakavien rikosten, hälytystehtävien, takavarikoitujen luvattomien ampuma-aseiden sekä poliisin puhuttamien romanien ja romaniyhteisöiltä saatujen tietojen perusteella oli pääteltävissä, että romanisukujen välit olivat vakavasti tulehtuneet ja niiden mahdollinen selvittely tulisi tapahtumaan nuorten romanimiesten toimesta aseelliseen väkivaltaan tukeutuen. Aiempien tapausten valossa vakavan hengen ja terveyden vaara ei kohdistunut vain riidoissa oleviin romaneihin, vaan myös riitojen ulkopuolella oleviin kansalaisiin. Tapahtumiin liittyneiden romanien aseiden käyttö oli ollut aiempien tapausten valossa täysin ennalta-arvaamatonta.

Poliisilaitos piti palaverin romaniyhteisön kanssa väkivaltaisuuksien ennalta estämiseksi. Romaniyhteisön viesti oli kuitenkin, että sukujen vanhimmilla ei ole enää aiemman kaltaista ohjaavaa otetta nuoriin romanimiehiin. Nuoret romanimiehet olivat sotkeentuneet huumausaineisiin ja useat heistä oli päihteiden ongelmakäyttäjiä, mikä heijastui myös heidän käyttäytymiseensä.

Ennaltaestämis- ja tiedonkeruuoperaation perustaminen

Poliisilaitoksen muodostaman tilannekuvan perusteella apulaispoliisipäällikkö Ilkka Koskimäen määräyksestä perustettiin 14.10.2013 operaatio, minkä tarkoituksena oli ampumistapausten ennalta estäminen sekä jo tutkinnassa olevien tapausten selvittäminen. Lisäksi tarkoituksena oli rikostorjunnan suunnitelmallinen ja tavoitteellinen kohdentaminen erityisesti taktisen tilannekuvan perusteella tunnistettuihin rikoksiin ja rikoskokonaisuuksiin.

Ennaltaestämis- ja tiedonkeruuoperaatiota koskeva poliisilaitoksen toimintaohje on laadittu Hälytys- ja valvontayksikön valvontatoimintalinjan johtajana toimineen komisario Jere Roimun toimesta 14.10.2013, jonka jälkeen projektin toiminta käynnistettiin. Ohje on käyty läpi poliisilaitoksen operatiivisen ohjausryhmän kokouksessa 17.10.2013.

Projektissa saatavan tiedon yksilöimiseksi kehitettiin projektikoodi KUR11. Projektin yhteydessä esille tulleet tiedot tallennettiin kaikkien poliisipartioiden päivittäisessä viestinnässä käytettyyn ns. POKE-blogiin, joka on valtakunnallinen tiedonvälitysalusta. Projektin tiedonkeruulle ei siten ollut mitään erillistä tiedustelurekisteriä tai vain projektin yhteydessä esille tulleille henkilöille tarkoitettua blogia. Kirjatut tiedot ovat vastaavan sisältöisiä kuin muiden tehtävien yhteydessä on kirjattu ja kirjataan näille blogialustoille. Projektikoodia käytettiin, jotta nämä projektin toimenpiteiden yhteydessä kerätyt havainnot ja tiedot olivat jälkikäteen haettavissa, yksilöitävissä ja hyödynnettävissä blogien sisältämästä suuresta tietomassasta. Projektikoodi kirjattiin niiden tietojen alkuun, joiden tapauskohtaisesti arvioitiin voivan liittyä romanien välisiin ristiriitoihin, väkivallantekoihin tai niiden uhkaan.

Poliisilaitos toteaa, että projektikoodin nimellä ei ole ollut tarkoituksena viestittää mitään eikä viitata mihinkään.

Ennaltaestämisen- ja tiedonkeruuoperaation päättäminen 15.10.2015

Poliisilaitoksen käsityksen mukaan poliisikomentaja Lasse Aapio päätti KUR11 -projektin lopettamisesta poliisilaitoksen johtoryhmän kokouksessa 15.10.2015. Sittemmin poliisilaitoksen johdon tietoisuuteen tuli, että viestialustalle oli kirjattu projektin päättämisen jälkeen jonkin verran KUR11 -projektikoodilla yksilöityjä tietoja myös vuosien 2016 ja 2017 aikana, koska projektikoodia ei ollut erikseen lakkautettu. Projektikoodi poistettiin kokonaan käytöstä marraskuussa 2017, kun tämä oli huomattu.

Mitkä ovat olleet projektin tavoitteet, toimintamallit sekä tulokset

Projektin tavoitteet ja toimintamallit

Projektin tavoitteena oli rikosten ennalta estäminen, paljastaminen ja selvittäminen sekä yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen, jotka ovat muun ohella säädetty poliisin tehtäviksi poliisilain 1 luvun 1 §:ssä.

Projektin toimintamallina oli poliisin näkyvä ja tehostettu valvonta, jonka yhteydessä havaittuihin rikkeisiin puututtiin matalalla kynnyksellä. Tehtäväperusteisia havaintotietoja kirjattiin rikosanalyysiä sekä rikosten ennalta estämistä, paljastamista ja selvittämistä varten poliisipartioiden päivittäisessä viestinnässä käytetylle tiedonvälitysalustalle projektikoodilla KUR11. Mahdollisista pakkokeinoista päätti tapauskohtaisesti yleisjohtaja.

Poliisilaitoksen käsityksen mukaan poliisin tehostettua tarkkailua ja valvontaa ei kohdennettu yleisesti koko romaniväestöön vaan niihin ajoneuvoihin ja henkilöihin, joiden voitiin olettaa liittyvän levottomuuksiin ja ampumistapauksiin. Poliisilaitoksen käsityksen mukaan poliisin tarkkailu ja valvonta on kohdentunut siten tahoihin, joiden epäiltiin olemassa olleen tiedon valossa aiheuttavan tai aiheuttaneen vakavia vaaratilanteita yleisillä paikoilla. Ampumistapauksissa oli toistunut tekotapa, jossa ampumispaikalle oli tultu nuorempien romanimpien toimesta useampana autoseurueena ja ampumisen jälkeen paikalta oli välittömästi paettu ajoneuvoilla. Poliisilaitos to-

teaa, että tehostettua tarkkailua ja valvontaa kohdennettiin ajoneuvoilla tapahtuneeseen liikkumiseen, koska ampumisiin liittyi autolla paikalle saapuminen ja poistuminen.

Tapauksissa, joissa tehostettua tarkkailua ja valvontaa suorittanut partio on havainnut esimerkiksi rikoksia, rikkomuksia tai häiriökäyttäytymistä tai saanut muuten esimerkiksi hätäkeskukselta tällaiseen toimintaan liittyvän tehtävän, epäkohtiin on puututtu. Poliisin toimenpiteiden taustalla ovat siten vaikuttaneet esimerkiksi niiden kohteeksi valikoituneiden henkilöiden edeltävä toiminta ja käyttäytyminen sekä niistä tehdyt havainnot, jotka ovat voineet johtaa esimerkiksi ajoneuvon pysäyttämiseen tai muihin toimenpiteisiin.

Poliisilaitos korostaa, että projektin yhteydessä tapahtuneet ajoneuvojen pysäyttämiset, tietojen kirjaamiset, etsinnät, takavarikot ja muut mahdolliset poliisin toimenpiteet ovat aina edellyttäneet lakiin perustuvien toimivaltuuksien käsillä oloa. Nämä toimenpiteet on suoritettu tapauskohtaisen kokonaisuuskannan perusteella, eivätkä ne ole poliisilaitoksen käsityksen mukaan perustuneet yksinomaan tai ratkaisevissa määrin toimenpiteiden kohteina olleiden henkilöiden oletettuun tai todelliseen etnisyyteen. Asiassa on myös oleellista pitää erillään virkatehtävän peruste ja virkatehtävän yhteydessä saatu etnisyyttä koskeva tieto.

Projektin toiminnassa on hyödynnetty sen yhteydessä kerättyjä havainto- ja tarkkailutietoja sekä muuta olemassa olevaa tietoa. Kirjattuja havaintoja on analysoitu ja käsitelty muun ohella poliisilaitoksen operatiivisessa viikkoreportissa tilannekuvan seuraamiseksi. Projektiin osallistuneiden partioiden toimintaa on kohdennettu ja suunnattu tilannekuvan perusteella esimerkiksi Helsingin ydinkeskustaan sekä tiettyjen huoltoasemien ja ravintoloiden lähiympäristöön.

Projektin tuloksista

Vuosi 2013

Poliisin hälytystehtävien sekä liikenteen- ja yleisen järjestyksen ja turvallisuuden valvonnan yhteydessä romaneilta takavarikoitiin 8 luvattonta ampuma-asetta ja luvattomia patruunoita. Näiden lisäksi romaneilta takavarikoitiin eri tehtävien yhteydessä veitsiä ja sähkölamautin. Rikoksesta epäiltyjen ja romaniyhteisöiltä saatujen tietojen perusteella romanit olivat varustautuneet laajamittaisesti ampuma-aseilla ja muilla aseilla, koska he pelkäsivät kostotoimia muiden sukujen toimesta. Sukujen väliset välit olivat erittäin tulehtuneet. Aseelliset yhteenotot jatkuivat 10.11.2013 Malminkartanolaisessa ravintolassa. Riidan yhteydessä ravintolassa ja sen ulkopuolella ammuttiin useita laukauksia. Kaikki asiaan kytkeytyvät arviolta noin 10-15 henkilöä olivat paenneet paikalta poliisin saavuttua paikalle.

VäkivaltaisuuDET jatkuivat 27.11.2013 Vuosaarella, missä romanimiehen epäillään puukottaneen toista romanimiestä käteen ja vartaloon. Toisen romanimiehen epäillään yrittäneen puukottaneen puukottajaansa. Tapahtumapaikalla oli kokoontunut viisi romanian poliisin tullessa paikalle. Asiasta laadittiin rikosilmoitus törkeästä pahoinpitelystä ja törkeän pahoinpitelyn yrityksestä.

14.12.2013 Malminkartanolaisessa, keskellä asuinalueetta sijaitsevassa ravintolassa iltaa viettäneille romaneille oli tullut illan aikana riitaa, minkä vuoksi henkilökunta oli pyytänyt henkilöitä poistumaan ravintolasta. Ulkotilassa, ravintolasta poistumisen jälkeen neljä romanimestä oli alkanut ampu mukanaan olleilla luvattomilla ampuma-aseilla muita romaneja sillä seurauksella, että viisi henkilöä sai ampumahaavoja. Kaksi henkilöä kykeni väistämään luotien osumista. Tapauksen rikosnimikkeinä olivat mm. tapon yritys 7 kpl, ampuma-aserikos 5 kpl ja vaaran aiheuttaminen. Keskellä asuinalueetta tapahtunut ampuminen asetti vakavan hengen ja terveyden vaaraan myös alueella olleet sivulliset. Poliisin saamien tietojen mukaan Malminkartanon tapaus kiristi entisestään romanisukujen välejä ja useiden eri tietojen perusteella riski uudelle väkivaltaiselle eskalaatiolle oli ilmeinen.

Vuosi 2014

Poliisin hälytystehtävien sekä liikenteen- ja yleisen järjestyksen ja turvallisuuden valvonnan yhteydessä romaneilta takavarikoitiin 14 luvatonta ampuma-asetta ja luvattomia patruunoita. Näiden lisäksi romaneilta takavarikoitiin eri tehtävien yhteydessä veitsiä. Romaneiden hallusta tavattiin myös aitoa ampuma-asetta muistuttavia replica-aseita. Ampuma- ja replica-aseiden kantamisen perusteena henkilöt ilmoittivat romanisukujen välillä olevat riidat ja niistä aiheutuneen koston kierteen. Tyypillistä oli myös, että henkilöitä epäiltiin joidenkin rikostapausten yhteydessä huumausainerikoksista.

Rikoksesta epäiltyjen ja romaninyhteisöiltä saatujen tietojen perusteella romanit olivat varustautuneet laajamittaisesti ampuma-aseilla ja muilla aseilla, koska he pelkäsivät kostotoimia muiden sukujen toimesta. Sukujen väliset välit olivat erittäin tulehtuneet. 18.1.2014 romanin epäillään puukotaneen toista romanian reiteen. Asiasta laadittiin rikosilmoitus törkeästä pahoinpitelystä ja huumausaineen käyttör rikoksesta. 28.3.2014 poliisin tietoon tuli kahden romanin välinen riitatilanne Puistolassa, minkä yhteydessä toista henkilöä puukotettiin käteen. Asiasta laadittiin rikosilmoitus törkeästä pahoinpitelystä ja pahoinpitelystä.

16.4.2014 Kalliossa yleisellä paikalla tuntemattomaksi jääneen romanin epäillään pahoinpidelleen veitsellä kahta romanian. Henkilöllä oli ollut mukana myös ampuma-ase. Asianomistajien kertoman mukaan teon motiivina oli sukuvihat. Asiasta laadittiin rikosilmoitus, minkä rikosnimikkeinä ovat törkeä pahoinpitely ja ampuma-aserikos. 30.4.2015 väkivaltaisuuDET jatkuivat Pihlajistossa. Poliisipartio oli kiinnittänyt huomiota huomattavaa ylinopeutta kulkevaan ajoneuvoon. Ajoneuvopysäytyksen yhteydessä kävi ilmi, että yhtä ajoneuvossa olevaa romanian oli puukotettu käsivarteen. Poliisipartion tekemän selvityksen perusteella romanin epäillään puukotaneen toista romanian riidan päätteeksi. Asiasta laadittiin rikosilmoitus törkeästä pahoinpitelystä.

14.5.2014 Kalliossa poliisipartio pysäytti ajoneuvon liikenteenvalvonnan yhteydessä. Ajoneuvossa oli kaikkiaan neljä henkilöä. Poliisipartion tekemien selvittelyjen yhteydessä ajoneuvosta ja myöhemmin kotietsinnältä takavarikoitiin 2 luvatonta ampuma-asetta ja savupommi. Takavarikoidut aseet olivat äänenvaimentimella varustettu konepistooli ja katkaistu haukko. Rikoksesta epäiltyjen (2 henkilöä) kertomusten mukaan luvattomat

aset oli hankittu itsepuolustukseksi, koska heillä oli ongelmia joidenkin romanien kanssa.

11.6.2014 poliisipartio sai tehtäväksi mennä Kumpulaan, missä oli meneillään romanien välinen riitatilanne. Poliisipartion tekemien selvittelyjen yhteydessä kävi ilmi, että yhtä henkilöä oli puukotettu. Asiasta laadittiin rikosilmoitus törkeästä pahoinpitelystä. 18.12.2014 poliisipartio sai tehtäväksi mennä Sörnäisiin, missä oli meneillään romanien välinen riitatilanne. Poliisipartion paikalla tekemissä selvittelyissä kävi ilmi, että toista henkilöä oli puukotettu. Asiasta laadittiin rikosilmoitus, minkä rikosnimikkeinä ovat mm. tapon yritys, pahoinpitely ja huumausaineen käyttörikos.

Vuosi 2015

Poliisin hälytystehtävien sekä liikenteen- ja yleisen järjestyksen ja turvallisuuden valvonnan sekä muiden tehtävien yhteydessä romaneilta takavarikoitiin 12 luvatonta ampuma-asetta ja luvattomia patruunoita. Näiden lisäksi romaneilta takavarikoitiin eri tehtävien yhteydessä veitsiä. Ampuma-aseiden kantamisen perusteena henkilöt ilmoittivat romanisukujen välillä olevat riidat ja niistä aiheutunut koston kierre. Rikoksesta epäiltyjen ja romaniyhteisöiltä saatujen tietojen perusteella romanit olivat varustautuneet laajamittaisesti ampuma-aseilla ja muilla aseilla, koska he pelkäsivät kostoja muiden sukujen toimesta. 3.2.2015 poliisipartio tapasi Lassilassa romaniseurueen. Yhdellä henkilöllä oli tuore ampumahaava raajassaan. Tapahtumaolosuhteet olivat epäselvät, joita henkilö ei halunnut avata. Lähtäjä tapahtumapaikkaa löytyi luvaton ampuma-ase.

17.4.2015 Myllypurossa tapahtui usean romanin välinen välienselvittely, minkä yhteydessä yhden henkilön ylitse ajettiin autolla siten, että henkilö oli lentänyt ajoneuvon tuulilasin kautta maahan. Samassa tilanteessa kahta paikalla ollutta romanimestä oli yritetty puukottaa. Tapahtumasta laaditun rikosilmoituksen rikosnimikkeinä ovat mm. tapon yritys, törkeän pahoinpitelyn yritys (2 kpl) ja rattijuopumus. Rikoksesta epäiltyjen kertoman mukaan tilannetta edeltänyt huumausaineiden ja alkoholin sekakäyttö oli kärjistänyt osaltaan tilannetta. 8.5.2015 poliisipartio sai tehtäväksi mennä puukotuspaikalle Itäkeskukseen. Poliisipartion tekemissä tutkimuksissa kävi ilmi, että kahden romanimiehen välillä oli ollut riitaa. Riidan yhteydessä toinen henkilöistä oli puukottanut toista henkilöä vartaloon. Asiasta laadittiin rikosilmoitus törkeästä pahoinpitelystä.

24.6.2015 poliisipartio sai tehtäväksi mennä selvittämään Pihlajanmäessä tapahtunutta puukotustapausta. Poliisipartion paikalla tekemien selvitysten perusteella kävi ilmi, että yhtä paikalla ollutta romanista oli puukotettu jalkaan. Rikoksesta epäiltynä oli toinen romani. Asiasta laadittiin rikosilmoitus törkeästä pahoinpitelystä ja kolmesta pahoinpitelystä. 24.9.2015 kaksi rikoksesta epäiltyä ryösti aseella uhaten henkilön hallitsemassaan asunnossa. Rikoksesta epäillyt ampuivat asianomistajaa kohti ja pahoinpitelivät nyrkeillä lyömällä ja golf-mailalla kuristamalla. Ampuma-ase oli anastettu. Anastettu ampuma-ase myytiin myöhemmin eteenpäin.

Poliisilaitos toteaa tässä yhteydessä vielä yleisellä tasolla, että valvonnan kerättyjen tietojen avulla saatiin ratkaisevaa tietoa useisiin tutkinnaissa olleisiin rikoksiin. Lisäksi projektin tärkeimpänä seurauksena voidaan

mainita se, että yleisillä paikoilla tapahtuneet romanien väliset ampumista-paukset saatiin merkittävästi vähenemään.

Projektista vastanneet ja sen toimintaa ohjanneet tahot

Projekti on käynnistetty apulaispoliisipäällikkö Ilkka Koskimäen määräyksestä 14.10.2013. Tuolloin Helsingin poliisipäällikkönä on toiminut poliisikomentaja Jukka Riikonen.

Komisario Jere Roimu on laatinut projektia koskevan toimintaohjeen 14.10.2013.

Hälytys- ja valvontayksikön päällystö on vastannut toimintaan osallistuneiden poliisien ja kenttäjohtajien ohjauksesta kenttätoiminnan osalta.

Projektin tuloksia seurattiin viikoittain poliisilaitoksen ohjausryhmän kokouksissa sekä rikostutkinnan toimesta.

Onko projektin aikana poliisin toiminnassa havaittu väärinkäytöksiä

Poliisilaitoksen johdon tai projektista vastanneen Hälytys- ja valvontayksikön johdon tietoon ei ole tullut väärinkäytöksiä projektiin liittyen.

Poliisilaitoksen tiedossa ei ole projektiin liittyviä poliisin toimintaa koskevia rikosilmoituksia tai kanteluita.

Poliisilaitos toteaa, että jokainen projektiin osallistunut poliisipartio on vastannut toimivaltuuksien käsillä olosta yksittäisen virkatehtävän yhteydessä.

Miten projektissa on huomioitu etnisen profiloinnin kielto

Etnisen profiloinnin kielto huomioidaan kaikessa poliisitoiminnassa.

Poliisilaitos toteaa erikseen, että ajoneuvoja tai henkilöitä ei ole ohjeistettu pysäyttämään pelkästään etnisyyteen perustuen, eikä näin ole myöskään poliisilaitoksen tietojen mukaan tapahtunut.

Kuten edellä tässä selvityksessä on käynyt ilmi, projektin yhteydessä tapahtuneet poliisin toimenpiteet ovat aina edellyttäneet lakiin perustuvien toimivaltuuksien käsillä oloa. Poliisin toimenpiteet on suoritettu tapauskohtaisen kokonaisuarkinnon perusteella, eivätkä ne ole poliisilaitoksen käsityksen mukaan perustuneet yksinomaan tai ratkaisevissa määrin toimenpiteiden kohteina olleiden henkilöiden oletettuun tai todelliseen etnisyyteen.

Muita asiassa esille tuotavia seikkoja

KUR11 -merkinnällä on 2258 merkintää Pokewebin eri sivustoilla. Merkinnät on tehty seuraavasti: 2013/269 merkintää, 2014/929 merkintää, 2015/465 merkintää, 2016/395 merkintää ja 2017/195 merkintää.

Helsingin poliisilaitoksessa on järjestetty vuodesta 2018 lähtien useita kymmeniä koulutustilaisuuksia, joissa on käsitelty etnistä profilointia sekä syrjintää. Koulutuksien yhteydessä on käsitelty myös yleisesti toimenpidevalinnan perusteita eli muun muassa sitä, miten henkilö voi hyväksyttävästi valikoitua poliisin toimenpiteen kohteeksi. Koulutuksissa on tuotu esille, että etnisyyden määrittäminen ei kuulu viranomaisen harkintavallan piiriin eikä etnisyys tai oletus siitä ole osana kohdevalintamenettelyä. Koulutusten yhteydessä on käyty myös läpi viranomaiselle asetettua velvollisuutta edistää yhdenvertaisuutta. Mainittakoon, että Helsingin poliisilaitoksen ulkomaalaiskoulutuksen toimenpidevalinnan malli on osa kaikille poliiseille pakollista ulkomaalaisasioiden koulutusta sekä Tullikoululla Tullin henkilöstölle annettavaa koulutusta.

Asiassa ei ole pyydetty virkamiehiltä virallisia selvityksiä. Poliisilaitoksen tässä selvityksessä esille tuoma käsitys perustuu poliisilaitoksen nopealla aikataululla hankkimiin tietoihin.

Apulaispoliisipäällikkö

Heikki Kopperoinen

Rikoskomisario

Kari Järmälä

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 14.05.2021 klo 14:57. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaimosta.

Liitteet

Ennaltaestämis- ja tiedonkeruuoperaatio "KURI1" -toimintaohje 14.10.2013